HIZKUNTZA ETA EDUKIAK

2.2 Adibide bat: Kontinenteak lantzeko unitate didaktikoa

Sarrera

Inguruneko liburuetan ez da kontinenteen gaia lantzen. Giza inguruneko eduki multzoan 2. zikloan, familia, lagunak, herria, udala eta eskualdea lantzen dira. Unitate didaktiko honen asmoa da geografiarekiko eta mapen irakurketarekiko interesa piztea, eta horrekin batera, beste herrialdeekiko jakin-mina piztea.

Munduko mapa batean kontinenteak kokatzen jakitea beharrezkoa da, edozein ipuinetan edo irakurgaitan hainbat herri eta herrialde agertzen zaizkigulako, munduko gertaera garrantzitsuen berri izaten dutelako ikasleek, familiako bidaien berri izaten dutelako, beste herrialde batzuetako pertsonak ezagutzen dituztelako, edo gelan daudelako…

Beste herri, herrialde eta kultura batzuk ezagutu behar ditugu, eta horiek, noski, mapetan kokatu. Horregatik, nire ustez, munduko geografiari "sarrera goiztiarra" egin behar zaio. Horixe da hasierako urratsa. Ondoren, edozein unitate lantzen ari garela, ohitura bihurtu beharko litzateke mapetara jotzea tokiak kokatzeko. Horretarako, atlasen egitura ulertu beharko lukete ikasleek —alegia, mapa motak—; nola bilatu toki bat mapa batean (aurkibidea erabiliz, latitudearen eta longitudearen bidez, ardatzei jarraituz…) eta zer mapa mota erabili leku, mendi, ibai, itsaso edota kale bat kokatzeko.

Interneten mapak eskuratzeko aukera dago, edo bertan kontsulta egiteko. Unitatearen bukaeran helbide batzuk aipatzen dira. Egokia izan daiteke ikasleekin bisitatzea.

Unitatearen azken emaitza hau izango da "Kontinenteen nortasun-agiriko horma-irudia" egitea, edo liburua… Nortasun-agirian, kontinente bakoitzaren datu geografiko fisiko eta politikoak kokatuko dira; hala nola, mendiak, ibaiak, populazio-datuak, hiri garrantzitsuak…

Horma-irudia egiteko, ikasleei eskatuko diegu zenbait herrialdetako argazkiak, postalak eta aldizkariak ekartzeko.

Edukiak

Kontzeptuak

- Atlasa:
  - Zer da, egitura.
  - Kontinenteak.
  - Mapa motak.
- Zeinu konbentzionalak.
- Mapen terminologia.
- Munduko ozeanoak.
- Koordenatu-sistema.

Prozedurak

- Mapa motak aztertu.
  - Tokiak kokatu mapetan.
  - *Tokiak bilatu mapetan, erreferentzia bat emanda.*
- Bi sarrerako sistema erabili hainbat toki bilatzeko (koordenatu-sistema).
- Kontinenteei buruzko informazioa bilatu.
- Mapetako zeinu konbentzionalak identifikatu eta interpretatu.

Jarrerak

- Beste herrialde eta paisaia batzuekiko interesa.
- Mundua ezagutzeko jakin-mina.
- Errespetuzko jarrera izan talde-lanean.
- Taldeko lagunek ematen dituzten iritziak aintzat hartu.

Ekintzak

	Ideia gida
Kontinenteak 1	Mapak erabiltzen ditugu, tokiak kokatzeko. Zeinu konbentzionalak erabiltzen ditugu mapak interpretatzeko.
Kontinenteak 2	Munduko herrialdeak, mendiak, itsasoak… atlasetan aurkitzen ditugu. Atlasa munduko mapen bilduma da. Aurkibidera edo toponimoen izendegira jotzen dugu tokiak bilatzeko.
Kontinenteak 3	Mapa mota asko dago. Gehien erabiltzen direnak mapa fisikoa eta politikoa dira. Mapa fisikoak mendien, ibaien, garaieraren berri ematen digu Mapa politikoak herrialdeen, hirien, herrien berri ematen digu. Zeinu konbentzionalak mapa ulertzeko gida dira.
Kontinenteak 4	Koordenatu-sistemak erabiltzen ditugu tokiak kokatzeko.
Kontinenteak 5	Munduan 5 kontinente daude: Afrika, Amerika, Asia, Europa, Ozeania. Atlasa erabiltzen dugu haiei buruzko informazioa bilatzeko.
Kontinenteak 6	Mundua anitza da: paisaia eta kultura asko daude.

Baliabideak

ATLASAK

Nire lehen atlasa. Euskal Herritik mundura. Harluxet fundazioa.
Oinarrizko Atlasa. Geografikoa eta Politikoa. Euskal Herria eta Mundua. Elhuyar.
Atlas compacto. Peters. Por primera vez el mundo en sus verdaderas proporciones. Vicens Vives.

Mapekin lan egiteko web orriak:

Planisferio interactivo: http://www.contenidos.com/estudios-sociales/planis/index.html

Mapak sarean:

http://nationalgeographic.com/xpeditions/atlas/index.html
Peters proiekzioa azaltzen duen web orria: http://www.jimena.com/mapas/Inicio.htm
Zenbait mapa. (Peters proiekzioarena barne). Beste helbide batzuk ematen ditu mapak eskuratzeko (merezi du bisitatzea). http://www.xtec.es/recursos/socials/mapes/indexeuro.htm
Koordenatu-sistema azaltzeko irudi animatuak. 2. zikloko ikasleentzat zailegia izan daiteke, baina merezi du irakasleak bisitatzea. Katalanez dago. http://www.edu365.com/primaria/muds/socials/onsoc/index.htm#

Ikasle etorkinarekin kontuan hartu beharrekoak

AURRETIKO EZAGUTZA

Gaiari buruzkoa:

Kontzeptuak: Zer da mapa, plano bat

Prozedurak: Mapa batean tokiak kokatu.

Bi sarrerako taula bat interpretatu.

Hizkuntzari buruzkoa:

Lexikoa: Erliebeari buruzkoa: mendia, ibaia, itsasoa, ozeanoa.

Herrialdea, hiria, muga…

Hizkuntza-funtzioak:

Zalantza/ezjakintasuna adierazi:

ez dakit/ez dut ulertu

Aginteak ulertu/eman:

egin berriro, zuk egin orain, jar zaitez aurrean…

Posizioa adierazi:

hemen dago, goian dago.

ESTRATEGIAK

1. Gaiarekin hasi baino lehen, lexikoa landu ondoren erabiliko den liburuarekin.
2. Talde-lanean txosten bat egin beharko denez, komeni da lanak banatzea eta ikasle etorkinari irudiekin lotutako lanak eskaintzea: irudiak bilatu, marrazkiak egin, margotu…

Ikaslea hizkuntzaren 1. etapan baldin badago:

- Hiztegia alboan izango du ikasleak.
- Erne egon taldean duen jarrera (aparte gelditzen da, saiatzen da esperientzia egiten…) eta taldekoen jarrera ikusteko.
- Bakarkako lana proposatzen denean, irakaslearen laguntza izango du.

Ikaslea 2. urratsean baldin badago:

- Galdera sinpleak egin ekintza ulertu duela ziurtatzeko, ekintza burutu baino lehen.

Gaia:	KONTINENTEAK-1
Ekintza:	Hasierako ekintza: mapa motak aztertzea. Galdera batzuei erantzutea.
Ideia gida	Mapak erabiltzen ditugu tokiak kokatzeko. Mapak interpretatzeko zeinu konbentzionalak erabiltzen ditugu.
Materiala	Zenbait mapa mota: bideetakoak, planoak, munduko mapak, fisikoak, politikoak, atlasak...
Zer egin	Mapak banatu baino lehen: - Zer dakigu mapei buruz? - Zerrenda batean jarri ezagutzen dituzten mapa motak. - Zertarako erabiltzen dira mapak? Egoerak aipatu. - Zenbait mapa mota banatu ikasleen artean. Ikasleak taldeka jarrita: - Esan zenbait mapa mota daudela eta bakoitzean hau aztertu behar dutela: o Zertarako erabiliko da mapa bakoitza? o Zer egoeratan erabiliko da mapa bakoitza? o Zer informazio mota ematen du bakoitzak? o Zer erabiltzen dugu mapa bakoitzaren informazioa ulertzeko?
Zer eztabaidatu	Goian aipatutako galderak.
Zer jaso	Eztabaidatu diren galderak taula batean jarri* *Gogoratu denen artean egindakoa.*

*

Mapa mota	Informazio mota
Planoa	*Etxe batean dauden gelak*

Gaia:	KONTINENTEAK-2
Ekintza:	Atlas-liburu baten aztertzea.[1]
Ideia gida	Munduko herrialdeak, mendiak, itsasoak… atlasetan aurkitzen ditugu. Atlasa munduko mapen bilduma da.[2] Aurkibidera edo toponimoen izendegira jotzen dugu tokiak bilatzeko.
Materiala	Atlasak. (talde bakoitzarentzat bat) Nire lehen Atlasa. Euskal Herritik mundura. Harluxet fundazioa
Zer egin	Ikasleak taldeka jarrita: (aukera balego binaka egin) 1. Esan ikasleei atlasaren aurkibidea begiratzeko eta nola aurki daitezkeen atalak liburuan zehar. Atalei buruz hitz egin (eguzki-sistema, zerua, mundua, kontinenteak…) 2. Toponimoen izendegia. Zer esan nahiko duen eta zertarako izango dituen zenbakiak. 3. Atlasarekin jolastu. Toponimoen zerrendatik izen bat hartu eta bilatu.
Zer eztabaidatu	Goian aipatutako galderak.
Zer jaso	Idatzi ondorioak koadernoan. Gogoratu egindakoa denen artean.

[1] Ekintza hau prestatzeko honako liburua erabili dut: Nire lehen Atlasa. Euskal Herritik mundura. Harluxet fundazioa

[2] Mapa motak hurrengo ekintzan landuko dira. Ekintza honen asmoa atlasaren egitura ulertzea da.

Gaia:	KONTINENTEAK-3
Ekintza:	Mapa fisikoa eta politikoa bereizi. Galdeketa bati erantzun.
Ideia gida	Mapa mota asko dago. Gehien erabiltzen direnak mapa fisikoa eta politikoa dira. Mapa fisikoak mendien, ibaien, garaieraren berri ematen digu. Mapa politikoak herrialdeen, hirien, herrien berri ematen digu. Zeinu konbentzionalak mapa ulertzeko gida dira.
Materiala	Atlasak (talde bakoitzarentzat bat). Nire lehen atlasa. Euskal Herritik mundura. Harluxet fundazioa.
Zer egin	Ikasleak taldeka jarrita: (aukera balego binaka egin) 1. Mapa moten azterketa egin. Koadernoan idatzi atlasean agertzen direnak. 2. Mapa fisikoen eta politikoaren arteko desberdintasunak bilatu, zer agertzen den batean eta bestean. 3. Bietan koloreak erabiltzen dira. Zertarako batean eta bestean? 4. Zeinu konbentzionalak erabiltzen ikasi. Mapa fisikoaren koloreak, mapa politikoan: herrialdea, hiri handiak, txikiak… 5. Galdera batzuk egin mapa bati begira. Adib: • Hego Amerikako mapa fisikoan: - Zein da D-7n agertzen diren mendien izenak eta altuerak? - Bilatu ibairik luzeena. Aintzira batzuk. • Hego Amerika inguratzen duten ozeanoen izenak… • Hego Amerikako mapa politikoan: - Zenbat herrialdek osatzen dute? - Aipatu hiririk handienak.
Zer eztabaidatu	Goian aipatutako galderak.
Zer jaso	Idatzi ondorioak koadernoan. *Gogoratu egindakoa denen artean.*
Beste ekintza bat	Eskala erabil daiteke (erregela erabilita): hiri batetik bestera zenbat kilometro dagoen… Helbide honetan eskalari buruzko azalpen ona dago, katalanez, baina kontsulta daiteke, irudiak animatuak direlako. http://www.edu365.com/primaria/muds/socials/escala/index.htm#

Gaia:	KONTINENTEAK-4
Ekintza:	Kontinenteen horma-irudia egiteko galdeketa prestatu.
Ideia gida	Munduko kontinenteak: Afrika, Amerika, Asia, Europa Ozeania, (Ipar-poloa eta Hego-poloa?)
Materiala	Atlasak (talde bakoitzarentzat bat). Oinarrizko Atlas geografiko eta politikoa. Euskal Herria eta Mundua. Elhuyar. Ikaslearen fitxa: mapamundi (7. orrialdean)

Zer egin	1. Munduko kontinenteak aipatu. Kontinenteak banatzen dituzten ozeanoak seinalatu. Munduko mapan kontinenteak eta ozeanoak margotu koloreak erabiliz. 2. Esan ikasleei kontinenteen horma-irudia egingo dutela. Bilatuko duten informazioa adostu denen artean. Fitxa bat prestatu.
	Kontinentea: Mugak: Datu fisikoak: Inguratzen duten ozeanoak/itsasoak.. Mendiak/ibaiak… Datu politikoak. Zenbat herrialdek osatzen duten. Hiri ezagun batzuen izenak. Zenbat pertsona bizi diren...
	Aztertu ea informazio guztia atlasean topa daitekeen. Non bilatu daiteke falta zaiguna?
Zer eztabaidatu	Goian aipatutako galderak.
Zer jaso	Munduko mapan: kontinenteak eta ozeanoak. Koadernoan galderak kopiatu

Gaia:	KONTINENTEAK-5
Ekintza:	Kontinenteen horma-irudia egin erakusketa egiteko gelan.
Ideia gida	Munduan bost kontinente daude: Afrika, Amerika, Asia, Europa eta Ozeania. Atlasa munduko mapen bilduma da.
Materiala	Atlasak (talde bakoitzarentzat bat). Oinarrizko Atlas geografiko eta politikoa. Euskal Herria eta Mundua. Elhuyar. Argazkiak, postalak…, Interneten irudiak bilatu…
Zer egin eta zer eztabaidatu	Aurretik prestatutako galdeketari erantzun. Horma-irudiaren egitura adostu. Datuak eta mapa edo mapak jarriko dituzte. Mapen kopia handiak egin. Mapa margotu. Ekarri dituzten argazkiak aukeratu: argazkietako tokiak mapan bilatu. Argazki-oina idatzi. Horma-irudia egin (horma-irudian ikasle edo familiei buruzko informazioa jar daiteke. Zer kontinentetan jaio ziren, familia beste herrialde batzuetan duten…)
Zer jaso	Horma-irudia.

Gaia:	KONTINENTEAK-6
Ekintza:	Horma-iruditik informazioa bilatu.
Ideia gida	Mundua anitza da: paisaia eta kultura asko daude.
Materiala	Atlasak (talde bakoitzarentzat bat). Gelan egindako horma-irudia
Zer egin	Bakarkako lana. Gelan bilatu den informazioarekin kontinente bakoitzeko taula bete.*
Zer eztabaidatu	Informazioa jaso ondoren, datuen azterketa egin daiteke: Zer kontinentetan (edo zonatan) bizi da jende gehiago, zergatik ote da hori? Non da errazen bizitzea? Jendea, batzuetan, beste leku batera joaten da bizitzera. Egoera batzuk aipatu. Zergatik joaten dira?
Zer jaso	Kontinente bakoitzaren nortasun-agiria. (taula)

*

	AFRIKA	AMERIKA			
Mugak					
Mendirik altuena					
Ibaiak					
Zenbat herrialde?					
...					